

KATSAUS

Ville Sava

Japanin Boshin-sodan 1868–1869 historiankirjoituksen ja -esitysten kehitys

ABSTRAKTI / ABSTRACT

Tämän tekstin tavoitteena on tarjota katsaus japanilaiseen Boshin-sodan historiankirjoitukseen ja -esityksiin, sekä sen muistamiseen liittyviä kiistakysymyksiä. Boshin-sota oli entisen Tokugawa-shogunaatin ja keisari Meijin ympärille muodostetun uuden hallituksen joukkojen välillä vuosina 1868–1869 käyty sisällissota, joka päätti Tokugawojen 265-vuotisen valtakauden. Sota oli merkittävä osa tapahtumaketjua, jonka myötä Japani muuttui noin neljässäkympyessä vuodessa hajautetusti hallitusta feodaaliläämien kokoelmasta perustuslailliseksi yhtenäisvaltioksi ja alueelliseksi suurvallaksi. Vaikka sodan päättymisestä on kulunut yli 150 vuotta, siihen liittyvät kiistakysymykset, kuten kaatuneiden muistaminen, osapuolista käytettävät termit sekä sodan eskalaation syyt ovat säilyneet kiistanalaisena. Tulkinnat sodasta ovat myös muuttuneet ajan saatossa. Tämän japanilaisen sisällissodan historiankirjoituksen ja muistamisen tarkastelu Japanin ulkopuolella tarjoaa myös uusia näkökulmia laajempaan sisällissotien muistamisen kontekstiin.

Japani, Boshin-sota, sisällissota, Meiji-restauraatio, historiografia, muistaminen

Johdanto

Tässä katsauksessa esitellään Boshin-sodan (1868–1869) historiankirjoitusta ja -esityksiä Japanissa, sekä sen muistamiseen liittyviä kiistakohtia. Tämän sisällissodan muiston tarkasteleminen myös Japanin ulkopuolella on arvokasta, koska se tarjoaa uusia näkökulmia laajempaan sisällissotien muistamisen kontekstiin. Boshin-sodan muistamisessa esiintyviä ilmiöitä voidaan verratta muihin tapauksiin yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien havaitsemiseksi, esimerkiksi Suomen oman sisällissotaan. Täten voimme laajentaa ymmärrystämme erilaisten historiallisten narratiivien sekä sisällissotien muistamisen yleismaailmallisista piirteistä. Vaikka näiden vertailujen tekeminen ei ole tämän katsauksen tavoite, se voisi olla antoisa lähestymistapa tulevaisuudessa.

Sodan tapahtumien yleiskuvaus perustuu pääasiassa professori Sasaki Sugurun alun perin vuonna 1977 julkaistuun teokseen *Boshin Sensō: Haisha no Meiji Ishin*. Historiankirjoituksen tarkastelu keskittyy erityisesti modernin Japanin historiografiaan erikoistuneen professori Yusaku Matsusawan sekä Meiji-restauraatioon erikoistuneen professori Shinya Kusumin kirjoituksiin. Matsusawan *Boshin sensō rekishi jojutsu* (2018) keskittyy Japanin hallituksen viralliseen historiankirjoitukseen Boshin-sodan tapahtumista. Kusumin kappale *Ishin-shi kenkyū. Bakumatsu wo chūshin ni.* (2020) taas keskittyy Meiji-restauraation ja *Bakumatsu*-kauden historiantutkimuksen kehitykseen toisen maailmansodan jälkeisessä Japanissa. Professori Satoru Tanakan teosta *Aizu to iu shinwa.* (2010) Boshin-sodan hävinneen osapuolen kaatuneiden muistamisesta käytetään taas hävinneen osapuolen näkökulmien esille tuomiseksi.

Meiji-restauraatio voidaan käsittää rajallisesti vain 3. tammikuuta 1868¹ tapahtuneena vallankaappauksena. Yleensä se kuitenkin ymmärretään laajemmassa merkityksessä aikakautena, jolloin Japani muuttui Tokugawa-shogunaatin johtamasta feodaalivaltiosta keskushallinnolliseksi yhtenäisvaltioksi. Kusumi määrittelee tämän ”restauraation historian” kattavan noin neljäkymmenen vuoden ajanjakson kommodori Perryn laivueen saapumisesta Japaniin vuonna 1853 aina 1890-luvun alkuun asti, jolloin moni merkittävä uudistus astui voimaan Japanin siirtyessä perustuslailliseen hallintomuotoon.² Boshin-sota käytiin tämän aikavälin taitekohdassa, vuosina 1868–1869. Japanilaisessa historiankirjoituksessa vuosien 1853–1869 välisestä ajasta käytetään usein termiä *Bakumatsu*, jolla viitataan Tokugawa-shogunaatin eli *bakufun* vallan päättymiseen.

Boshin-sota: Toba-Fushimin taistelusta Edon antautumiseen

265-vuotisen Tokugawa-*bakufun* valtakausi päättyi lopullisesti pitkän prosessin jälkeen 3. tammikuuta 1868, jolloin Satsuman ja Chōshūn läänien ympärille muodostetun Satchō-liiton joukot miehittivät keisarillisen pääkaupungin Kioton taisteluita. Tämän jälkeen Satchō-liitto julisti uuden hallituksen muodostetuksi nuoren keisari Meijin ympärille. Boshin-sota alkoi pian tämän jälkeen, kun *bakufun* edustajat ja tukijat kokosivat joukkonsa Osakassa ja lähtivät etenemään kohti Kiotoa palauttaakseen kaupungin ja keisarin hallintaansa.³ Erityisesti keisarin turvaaminen oli tärkeää. Vaikka keisarilla ei ollut aikalaisessa Japanissa merkittävää käytännön valtaa, hänellä oli tärkeä symbolinen merkitys. Näin oli erityisesti 11. marraskuuta 1867 jälkeen, kun vallastaan kiinni pitävä *shōgun* Tokugawa Yoshinobu yritti vahvistaa heikkenevää asemaansa palauttamalla rituaalisesti muodollisen mutta ei käytännön valtansa keisarille.⁴ Keisarin hyväksynnän saaminen muodollisesti, tai hänen hallitsemisensa, oli elintärkeää poliittisen vallan oikeuttamiseksi *Bakumatsun* aikaisessa Japanissa. Keisarin nauttima arvovalta tänä aikana oli niin merkittävä, että hänen avointa vastustamistaan on kutsuttu poliittisesti mahdottomaksi⁵.

Sodan ensimmäinen taistelu, Toba-Fushimin taistelu, käytiin Osakan suunnalta Kiotoon etenevien *bakufun* joukkojen ja puolustusasemissa olevien Satchōn joukkojen välillä 27.–30. tammikuuta. Molemmilla osapuolilla oli käytössään länsimaista hankittuja nykyaikaisia aseita sekä länsimaalaisen sotilasopin mukaisia joukkoja⁶. *Bakufun* ensimmäisten päivien aikana saavutetut paikalliset onnistumiset eivät riittäneet, ja taistelu päättyi Satchōn ratkaisevaan voittoon *bakufun* joukkojen paetessa taistelukentältä. Syitä *bakufun* tappioon sen kolminkertaisesta miesylivoimasta huolimatta on etsitty niin puolustavan osapuolen ylivertaisista asemista kuin myös *bakufun* joukkojen nykyaikaiseen sotaan sopimattomista sotilastaktiikoista.⁷

Heikompi taistelumoraali on myös yksi tekijä, joka nostetaan keskeisesti esille japanilaisessa historiankirjoituksessa. Erityisesti tarina keisarillisesta taistelulipusta mainitaan usein tässä yhteydessä. Tämän narratiivin mukaan keisarillinen hovi antoi taistelun aikana sen arvovaltaa symboloivan lipun

Satchōn joukoille. Tämä ele osoitti Satchōn joukot legitimiin hallituksen armeijaksi, ja samalla heitä vastaan taistelleet joukot keisarin tahtoa vastustaviksi kapinallisiksi. Tämä uutinen levisi nopeasti *bakufun* joukkojen keskuuteen. Koska keisarin tahdon vastustaminen oli sietämätöntä myös *bakufun* joukoille, taistelutahto heidän keskuudessaan romahti, ja taistelu kääntyi Satchō-liiton eduksi.⁸ Keisarin tuoman legitimitietin tärkeys ja ketkä tulkitaan keisarin tahdon mukaisesti taistelleiksi ovatkin avainasemassa useimmissa Boshin-sodan tulkinnoissa.

Toba-Fushimin tappion jälkeen Tokugawa Yoshinobu, joka oli perustanut päämajansa Osakaan, pakeni entisen *bakufun* pääkaupunkiin Edoon⁹. Saavuttuaan kaupunkiin hän vetäytyi vapaaehtoisesti eristykseen osoittaakseen alistuneisuuttaan keisarille, joka voidaan tulkita valmiudeksi antautumiseen. Uuden hallituksen joukot lähtivät etenemään Kiotosta itään kohdaten vain vähäistä vastarintaa. Vuoden 1868 toukokuun alussa Satchōn joukot saapuivat Edoon, ja kaupunki antautui taisteluitta *bakufun* viranomaisen Katsu Kaishūn ja uutta hallitusta edustaneen Saigō Takamoron neuvotellessa antautumisehdot, joihin sisältyi myös sovinto Yoshinobun kohtalosta. Vaikka uusi hallitus oli alkuun vaatinut hänen teloitustaan, neuvottelujen aikana se lievensi vaatimuksiaan hänen kotiarestiinsa. Uusi hallitus oli tähän valmis taataksen Edon verettömän valtauksen.¹⁰

On huomionarvoista, että kotiarestinsa jälkeen Tokugawa Yoshinobu sai elää loppuelämänsä rauhassa, ja vuonna 1902 keisarillinen hovi myönsi hänelle prinssin aatelisarvon¹¹. Yoshinobu ei täten jäänyt historiankirjoihin keisarin vihollisena, mikä oli suuri pelko aikalaisen Japanin yläluokan jäsenille.¹²

Taistelut Tōhokussa ja Boshin-sodan päättyminen

Edon ja Yoshinobun antautuminen ei kuitenkaan päättänyt sotaa. Sissisodankäynti Edon seuduilla jatkui kuukausia kaupungin antautumisesta huolimatta, ja uuden hallituksen auktoriteetti ei vielä yltänyt Japanin pääsaaren Honshūn pohjoisosiin, kuten nykyisen Tōhokun alueelle.¹³ Toba-Fushimissa *bakufun* puolella taistelleella Aizun läänillä oli keskeinen asema sodan leviämisessä Tōhokuun, vaikkakin tulkinnat sen syistä eivät ole yhteneviä. Esimerkiksi Meiji-restauraation museo Kagoshimassa, joka myös esittää sodan tapahtumia Satchō-liiton puolella taistelleiden kagoshimalaisten näkökulmasta, korostaa Aizun vankkumatonta uskollisuutta entistä *bakufua* kohtaan. Tässä narratiivissa Aizun periksiantamaton tavoite palauttaa shōgunin ympärille rakennettu poliittinen järjestelmä esitetään syynä taisteluiden leviämiseen Tōhokuun.¹⁴

Häviäjille myötämielisemmissä esityksissä, kuten Aizuwakamatsun kaupungin julkaisemassa kaupunginhistoriassa, Aizun lääni ja sen Tokugawoille sukua oleva lääninherra, *daimyō* Matsudaira Katamori¹⁵, esitetään paljon sovinnonhakuisimpina. Katamori, joka osallistui Toba-Fushimin taisteluun osana Yoshinobun esikuntaa, palasi lääninsä pääkaupunkiin Wakamatsuun maaliskuussa 1868. Saman kuun sisällä hän antoi vasalleilleen käskyn valmistautua mahdolliseen puolustussotaan. Näiden valmisteluiden ohella Katamori ja muut Aizun läänin korkea-arvoiset samurait pyrkivät välttämään sodan jatkumisen osoittamalla uskollisuuttaan keisarille Kiotoon lähettämiensä kirjeiden kautta. Katamori myös osoitti kuuliaisuuttaan eristämällä itsensä Yoshinobun kaltaisesti.¹⁶

Uusi hallitus kuitenkin tulkitsi nämä eleet riittämättömiksi tai epäuskottaviksi Aizun sotilaallisen valmistautumisen takia. Epäluottamusta lisäsi myös se, että Aizu salli uutta hallitusta vastustaneiden joukkojen kulkemisen alueidensa läpi. Tilannetta pahensi myös se, että uuden hallituksen armeijan esikuntaupseeri Shūzou Seran kirje Kiotoon päättyi Tōhokun alueella sijainneen Sendain läänin samuraiden käsiin. Tässä kirjeessä hän suositteli uuden hallituksen johdolle, että kaikkia Tōhokun alueen läänejä tulisi pitää hallituksen vihollisina, ja että tulevat suunnitelmat tulisi laatia tämän oletuksen

pohjalta. Aizu sekä muut Tōhokun alueen läänit, jotka olivat tottuneet löyhään keskushallinnon otteeseen, kokivat uuden hallituksen asenteen ylimieliseksi. Myös vaatimukset Toba-Fushimin taistelusta vastuussa olleiden henkilöiden, kuten Katamorin, teloittamisesta nähtiin kohtuuttomiksi.¹⁷ Moni alueen lääni asettautui uutta hallitusta vastaan näiden tekijöiden takia. Esimerkiksi eskalaatiota edeltäneissä neuvotteluissa välittäjänä toimineet Sendain ja Yonezawan läänit kääntyivät hallitusta vastaan neuvottelujen kaaduttua toukokuussa 1868.¹⁸

Suurin osa uutta hallitusta vastustavista Tōhokun lääneistä lyöttäytyivät yhteen ja muodostivat Ōun ja Echigon läänien liittoutuman^{19, 20}. Tämän liittoutuman kukistamiseksi uusi hallitus muodosti ”Armeijan Ōun rauhoittamiseksi”, ja sen viralliseksi komentajaksi nimitettiin korkea-arvoinen hoviaatelinen Kujō Michitaka. Tosiasiallinen käskyvalta oli kuitenkin pääasiassa Satsuman ja Chōshūn lääneistä kootuilla esikuntaupseereilla.²¹ Aizuwakamatsun kaupungin historia esittää, että nämä satsumalaiset ja chōshūlaiset upseerit suorastaan halusivat sotaa Aizua ja muita alueen läänejä vastaan. Tämä tulkinta väittää chōshūlaisten motiivin olleen heidän kostonhimossaan Matsudaira Katamoria kohtaan, koska hän oli työskennellyt Kioton sotilaskomentajana²² osana Tokugawan hallintoa. Tässä tehtävässä hän oli johtanut puhdistuksia, jotka olivat pitkälti kohdistuneet *bakufua* vastustaneisiin chōshūlaisiin samuraihin. Satsumalaisten osalta tappio Tokugawoja vastaan vuoden 1600 Sekigaharan taistelussa, jonka muistoa oli ylläpidetty Satsumassa aina Boshin-sotaan asti, tuodaan myös esille yhtenä kaunan lähteenä entistä *bakufua* kohtaan.²³ Vaihtoehtoinen selitys on myös se, että uusi hallitus halusi vakiinnuttaa keisarin ympärille muodostetun keskushallinnollisen järjestelmän jokaiseen Japanin kolkkaan, jättämättä yhtään tilaa *bakufun* rippeille.²⁴

Alun perin poliittiseksi liittoutumaksi tarkoitettu Ōun ja Echigon läänien liittoutuma alkoi kuitenkin rakoilla ennen varsinaisten taistelujen syttymistä. Monet sen jäsenlääneistä, jotka vastustivat sen muuttumista sotilaalliseksi liittoutumaksi, hylkäsivät sen.²⁵ Uuden hallituksen armeijan edetessä Tōhokuun kesällä 1868²⁶ ja tappioiden kertyessä usea liittoutuman lääni myös loikkasi hallituksen puolelle.²⁷ Syyskuuhun mennessä liittoutuma oli lähes täysin kukistettu.²⁸

Kuva 1. Boshin-sodan taisteluiden jälkeä Aizun läänin armeijan entisessä tukikohdassa Aizuwakamatsun Takizawassa. Luodin-reiät ovat merkittyinä laatoilla. Kuva: Villa Sava.

Uuden hallituksen joukot etenivät Aizuun ja saartoivat sen poliittisen keskuksen, Wakamatsun linnan, lokakuussa. Linna antautui noin kuukauden kestäneen piirityksen jälkeen. Täten vastarinta Tōhokussa oli kukistettu noin neljän kuukauden sisällä.²⁹ Taisteluiden aikana Aizun lääni käytti sotajoukoissaan niin naisia³⁰ kuin myös 16–17-vuotiaita poikia, joista jälkimmäiset oli organisoitu niin sanotuiksi valkoisen tiikeri, eli *Byakkotai*-yksiköiksi³¹. Aizun naissotilaiden ja *Byakkotain* tarinat muodostuivat myöhemmin

merkittäväksi osaksi Aizun, ja jopa kansallisen tason muistikulttuuria.

Erityisesti tarina 19 *Byakkotai* sotilaasta, jotka tekivät joukkoitsemurhan taistelun aikana, nousi sodan jälkeen laajaan tietoisuuteen. Perääntyessään kohti Waka-matsua uuden hallituksen joukkojen hyökkäyksen alla, joukko *Byakkotain* sotilaita nousi Wakamatsusta itään sijaitsevalle Iimori-vuorelle. Sieltä käsin he näkivät savun nousevan piiritettynä olleesta Wakamatsusta. Tämän näyn todistettuaan he luulivat linnan olevan jo menetetty, ja täten päättivät jakaa kohtalonsa sen kanssa. Tällä joukkoitsemurhalla oli vain yksi ainoa selviytyjä, Inuma Sadakichi.³²

Sodan suurimmat taistelut Honshūn saarella olivat täten ohi, mutta Boshin-sota tulisi jatkumaan Enomoto Takeakin johtaman, nykyiseen Hokkaidoon perustetun Ezon tasavallan jatkaessa vastarintaansa uutta hallitusta vastaan aina kesään 1869 saakka, kunnes tämäkin vastarintapesäke tukahdutettiin.³³

Boshin-sodan historiankirjoitus ja -esitykset Japanin keisarikunnan aikana 1868–1945

Matsusawan mukaan Boshin-sodan tapahtumien merkitys tunnistettiin välittömästi, ja uusi hallitus aloitti materiaalikeräyksen vuonna 1872 kokonaisvaltaisen historian muodostamiseksi *Bakumatsu*-kaudesta³⁴. Vastuu tästä annettiin valtioneuvoston alaiselle historiaosastolle³⁵. Christopher Hill kuvaa sen harjoittaman historiankirjoituksen olleen yhdistelmä kungfutselaista traditiota ja rankelaista historiantutkimusta³⁶. Tämä osasto tulisi muuttamaan nimeään ja muotoaan useaan otteeseen tulevina vuosina, mutta sen työ jatkui vaihtelevalla intensiteetillä.³⁷

144

Osastossa työskennelleen Sawatari Hirotakan mukaan työn lopullinen tuotos suunniteltiin jaettavaksi kolmeen eri osaan. Ensimmäisen osan oli määrä käsitellä ajanjaksoa kommodori Perryn laivueen saapumisesta Japaniin vuonna 1853 aina Tokugawa Yoshinobun seremonialliseen vallan luovuttamiseen keisarille 11. marraskuuta 1867³⁸. Toisen osion oli määrä käsitellä muutaman kuukauden mittaista ajanjaksoa tämän vallanluovutuksen ja Toba-Fushimin taistelun päättymisen välillä. Kolmas osa taas keskittyisi sen jälkeiseen Boshin-sotaan. Yhdessä nämä osat olisivat muodostaneet ”Restaurationin kronikka”³⁹ nimisen kokoelmatyön⁴⁰.

Työ alkoi hyvin, mutta saavutettu työ haihtui kirjaimellisesti savuna ilmaan jo vuonna 1873, kun valtioneuvoston rakennuksessa syttynyt tulipalo tuhosi suurimman osan kerätyistä materiaaleista ja hallituksen dokumenteista. Täten työ jouduttiin aloittamaan uudestaan. Korvatakseen menetettyjä materiaaleja hallitus määräsi entisiä *daimyō*-perheitä luovuttamaan *Bakumatsu*-kauden aikaiset dokumenttinsa hallitukselle.⁴¹

Vuonna 1875 valtioneuvoston historiaosasto korvattiin historian kokoamisen virastolla⁴², ja sen kokoa kasvatettiin noin 80 työntekijään. Virasto myös jaettiin neljään osastoon, joista kolmas oli vastuussa *Bakumatsu*-kauden historiasta. Tämä johti toiveisiin, että virasto saisi työnsä pian valmiiksi, mutta yleinen tyytymättömyys uuden hallituksen asettamia veroja kohtaan ajoi hallituksen laskemaan verotusta ja leikkaamaan kulujaan vuonna 1877. Historian kokoamisen virasto päättyi yhdeksi säästökohteeksi, ja sen toiminta lakkautettiin.⁴³

Virasto organisoitiin välittömästi uudelleen edeltäjänsä puolet pienemmäksi historian kokoamisen instituutiksi⁴⁴. Pienemmät resurssit kuitenkin hidastivat työtä. Lopulta muutokset instituutin johtajuudessa vuonna 1881 johtivat *Bakumatsu*-kauteen liittyvän työn pysäyttämiseen, kun sen uusi johtaja Shigeno Yasutsugu keskitti instituutin työn keskiaikaisen Japanin ja Edo-kauden historiaan.⁴⁵

Chōshūlainen Nagamatsu Tsukasa, joka oli ollut vastuussa Restauration kronikasta sen alkupäivistä lähtien, taisteli kuitenkin työn jatkamisen puolesta. Vuonna 1882 hän vetosi tästä suoraan valtioneuvoston johtajalle sekä instituutista vastuussa olleelle kansleri Sanjō Sanetomille. Vetoamuksessaan Nagamatsu argumentoi, että Restauration kronikan työtä tulisi jatkaa välittömästi, kun tapahtumat suoraan kokeneet henkilöt, joilta voidaan ”varmistaa tapahtumien totuus”, olivat vielä hengissä. Sanjō vakuuttui Nagamatsun vetoamuksesta, ja Restauration kronikan kokoamisen sallittiin jatkua vähemmällä resursseilla vuonna 1882. Projektin pienemmän skaalan seurauksena työn ensimmäinen suunniteltu osa leikattiin, joten työ keskittyi lopulta vain vuosien 1867–1869 tapahtumiin. Boshin-sotaa välittömästi edeltävien kuukausien tapahtumia käsittelevä osio saatiin valmiiksi 1885.⁴⁶

Historian kokoamisen instituutti koki tämän jälkeen taas muutoksia, kun vuoden 1885 hallitusreformin yhteydessä instituutti organisoitiin uudelleen hallituksen väliaikaiseksi historian kokoamisen virastoksi⁴⁷. Tämä virasto taas siirrettiin Tokion keisarillisen yliopiston alaiseksi vuonna 1888. Työ Boshin-sotaa käsittelevän osion parissa jatkui näiden muutosten lomassa, ja projekti saatiin valmiiksi vuonna 1889. Vaikka käsikirjoitusluonnos oli valmis, sitä ei viimeistely tai julkaistu ennen vuotta 1930.⁴⁸

Matsusawa korostaa, että Restauration kronikasta vastuussa olleet henkilöt olivat hallituksen byrokraatteja, jotka työskentelivät hallituksen tarpeiden täyttämiseksi⁴⁹. Täten työn tulos ei haastanut hallituksen virallista näkemystä Boshin-sodasta. Tässä yhteydessä on huomionarvoista, että kokoamistyön loppupuolella projektiin osallistui myös uutta hallitusta vastustaneen Odawaran läänin entinen samurai, Toyohara Sukekiyo⁵⁰. Toyoharan osallistuminen työn loppuvaiheisiin voidaan jo nähdä merkinä eheytymisestä sekä hävinneen osapuolen edustajien integroimisesta uuteen hallintoon⁵¹.

Restauration kronikan kokoamisprojektin ollessa käynnissä julkaistiin myös muita historiateoksia. Nämä seurasivat uudelle hallitukselle myönteistä linjaa. Esimerkiksi 1870-luvulla alasteikaisille tarkoitettu tekstikirja *Nihon rekishi dan: kato shōgaku* kuvasi Toba-Fushimin taistelua ”Yoshinobun kapinana”, joka kukistettiin helposti keisarille uskollisten joukkojen toimesta. Kioton puolustamista Tokugawan hyökkäykseltä, eli Satchō-liiton puolelle asettautumista, kuvattiin ainoana mahdollisena ratkaisuna isänmaallisille japanilaisille. Keisarillisen hovin toiminnan merkitystä Toba-Fushimin taistelun ja Boshin-sodan ratkaisussa korostettiin suuresti keisarikunnan aikaisessa historiankirjoituksessa 1870- ja 1880-luvuilta lähtien.⁵² Tämä nykyaikanakin esillä oleva tulkinta keisarin keskeisyydestä on siis peräisin jo sodanjälkeisiltä vuosikymmeniltä.

Boshin-sodan jälkeisinä vuosikymmeninä erityisesti *bakufun* puolella taistelleita Aizun ja Kuwanan läänejä syytettiin Boshin-sodan syyntymisestä. Tämä perustui siihen väittämään, että näiden läänien samurait olisivat yllyttäneet Yoshinobua sotilaalliseen toimintaan ”keisarin joukkoja” vastaan.⁵³ On huomionarvoista, että Yoshinobun elämäkerta vuodelta 1918, jonka hänen läheinen yhteistyökumppaninsa Shibusawa Eiichi julkaisi hänen kuolemansa jälkeen, käyttää identtistä argumenttia. Sasaki väittää, että Yoshinobu ja Shibusawa todennäköisesti tarttuivat tähän väittämään vakuuttaakseen Tokugawan olleen kuuliainen keisarille ja siirtääkseen sotasyällisyyttä pois Yoshinobulta.⁵⁴ Aizun entinen *daimyō* Matsudaira ei ikinä julkaissut omia näkemyksiään sodan tapahtumista eikä täten puolustanut itseään näiltä syytöksiltä.⁵⁵

Chūōn yliopiston entinen tutkija ja Aizuwakamatsun entinen pormestari Hayakawa Hironaka esittää, että hallitus sekä armeija estivät Aizun läänin ja Boshin-sodan hävinnyttä osapuolta myönteisesti esittävien teoksien julkaisut ennen 1900-luvun alkua, koska ne eivät halunneet hallituksen virallista historiaa kyseenalaistavia teoksia julkisuuteen. Esimerkkinä hän tarjoaa tapauksen, jossa Japanin keisarillinen armeija viivästytti entisten Aizun samuraiden kirjoittaman historianteoksen julkaisua

vuoteen 1911 asti lahjusten avulla. Tässä teoksessa he puolustivat entistä *daimyötaan* Matsudaira Katamoria sotasyllisyyssyytöksiltä sekä vaativat, että Aizua ei enää kohdeltaisi keisarin vihollisena.⁵⁶

Keskustelu Boshin-sodasta aktivoituikin vasta 1900-luvulla sotaa koskevan sensuurin lieventyessä ja hävinneen osapuolen saadessa äänensä kuuluville.⁵⁷ Tämän lisäksi Japanin sodat Kiinaa (1894–1895) sekä Venäjää (1904–1905) vastaan puski sisällissodan muistoa kauemmaksi menneisyyteen. Näissä sodissa sisällissodan entiset osapuolet taistelivat samalla puolella, ja näillä jaetuilla sotakokemuksilla oli yhdistävä vaikutus.⁵⁸

Hävinneelle osapuolelle myönteisten historianesitysten leviämisen ja yhteisten sotakokemuksien myötä sisällissodan osapuolet alkoivat lähestyä toisiaan. Michael Wert kuvaa, että osapuolten välille kasvoi ymmärrys, jonka mukaan molemmat osapuolet olivat taistelleet omasta näkökulmastaan keisarin ja maan edistykseen puolesta⁵⁹. 1920-luvun lopulta eteenpäin vanhojen sotaosapuolien sovintokehityksessä alettiin saavuttamaan merkittäviä virstanpylväitä. Yksi näistä oli 19 itsemurhan tehneen *Byakkotai*-sotilaan tarinan suosion kasvu ja mytologisointi. Militarismien nousun aikana Japanin hallitus ja armeija nostivat *Byakkotai*-yksikön tarinan esille esimerkillisenä tapauksena japanilaisesta hengestä sekä uhrautuvaisuudesta, jota odotettiin myös keisarillisen armeijan sotilailta.⁶⁰ *Byakkotai* tarinasta tuli myös väline ystävyysuhteiden muodostamisessa tulevien akselivaltojen kanssa. Vuonna 1928 Benito Mussolini lahjoitti monumentin Wakamatsun kaupungille Rooman kaupungin nimissä kunnianosoituksena *Byakkotai*-sotilaille. Vastaavasti vuonna 1935 Saksan sotilasattasea lahjoitti Wakamatsulle muistolaatan. Ne ovat yhä löydettävissä kaupungin edustalla sijaitsevalta Iimori-vuorelta, jonne joukkoitsemurhan tehneet *Byakkotai*-yksikön sotilaat ovat haudattuina.⁶¹

Toinen merkittävä askel osapuolten välisessä sovinnossa saavutettiin sota-aikana 1941, kun

Kuva 2. Rooman kaupungin lahjoittama monumentti Wakamatsulle. Kuva: Ville Sava

Kuva 3. Saksalainen muistolaatta Iimori-vuorella. Kuva: Ville Sava

Aizun alueen asukkaiden vuonna 1940 perustaman yhdistyksen⁶² ajamat muutokset koulujen historianoppikirjoihin toteutettiin. Tämän myötä oppikirjat korostivat Matsudaira Katamorin uskollisuutta keisarillista hovia kohtaan. Ne myös luopuivat ”hallituksen armeija”, ”kapinallinen” ja vastaavien hävinneen osapuolen kannalta ongelmallisten ja arvolutautuneiden termien käytöstä.⁶³

Boshin-sodan historiankirjoitus sodanjälkeisessä Japanissa vuodesta 1945 nykypäivään

Toinen maailmansota päättyi Japanin keisarikunnan tappioon ja maan miehitykseen vuonna 1945. Moni sodanjälkeisessä Japanissa käsitteli tämän sodan traumaa unohtamisen muodossa: koska tappiota ja miljoonia sodassa kuolleita oli vaikea käsitellä positiiviseen sävyyn, niitä ei mieluummin muisteltu.⁶⁴ Akateemikkojen keskuudessa kuitenkin alkoi keisarikunnan aikaisen historian uudelleenarviointi, kun sotaa edeltänyt valtion vaatima keisarikeskeinen historiankirjoitus menetti vakuuttavuutensa⁶⁵.

Sodanjälkeisessä ilmapiirissä historiallinen materialismi sai suosiota historioitsijoiden keskuudessa tieteellisempänä vaihtoehtona toista maailmansotaa edeltäneelle historiankirjoitukselle.⁶⁶ Historiallisen materialismin näkökantaa edustaa erityisesti Shigeki Tōyaman vuonna 1951 esittämä tulkinta, jossa Meiji-restauraatio, ja sitä kautta Boshin-sota, nähdään porvarillisena vallankumouksena, joka loi keisarin ympärille rakennetun totalitaristisen valtion Japaniin. Tämä muodostui valtavirtanäkemykseksi sodanjälkeisessä tutkimuksessa.⁶⁷

1960-luvulla Boshin-sodan tutkimus edistyi erityisesti Haraguchi Kiyoshin ja Ishii Takashin teosten esittämien näkökantojen myötä. Haraguchi argumentoi, että Boshin-sodassa oli kyse yhtenäisen Japanin hallintomuodosta. Tämän väittämän mukaan eräät kompromissihakuisemmat poliittiset liikkeet sekä Ōun ja Echigon läänien liittoutuma halusivat tehdä Japanista läänien liittovaltion.⁶⁸ Tässä järjestelmässä läänit olisivat säilyttäneet autonomiansa, ja valta olisi ollut näiden *daimyöiden* neuvostolla. Haraguchi käyttää tästä termejä feodaalidemokratia⁶⁹ ja feodaaliherrojen diktatuuri.⁷⁰ Sasaki argumentoi, että tämä oli myös se järjestelmä johon Tokugawa Yoshinobu pyrki ennen antautumistaan, vaikkakin hän olisi todennäköisesti pyrkinyt käyttämään Tokugawojen merkittäviä maaomistuksia johtajuusasemansa säilyttämiseen.⁷² Haraguchi myös korostaa, että Yoshinobun alkuperäisenä tavoitteena oli luoda absolutistinen järjestelmä Tokugawan klaanin alaisuudessa, ja että hän pyrki pitämään kiinni poliittisesta asemastaan myös sen jälkeen, kun hän oli luovuttanut muodollisen vallan keisarille⁷³.

Ishii taas esittää erilaisen näkökulman Ōun ja Echigon läänien liittoutumasta. Hän tulkitsee sen aikaansa jäljessä olleiden *daimyöiden* löyhänä koalitiona, joilla ei ollut todellista suunnitelmaa tulevasta hallinnosta. Hänen näkökulmastaan Edon valloituksen jälkeen Boshin-sodan päävaihe oli ohi, ja Tōhoku oli vain toissijainen näyttämö.⁷⁴ Ishiin esittämä käsitys antaa kuvan, että Tōhokun alueen läänit lyöttäytyivät yhteen vain itsesuojelun nimissä.

Jo 1960- ja 1970-luvuilla alkoi ilmestyä teoksia, jotka kritisoivat historiallisen materialismin pohjautuvan tutkimuksen puutteita. Tämän aikainen kritiikki kohdistui erityisesti historiallisen materialismin lähestymistapaa käyttävien töiden deterministiseen historiakäsitykseen. Kritiikkiä kohdistettiin myös tutkimuksen keskittymiseen Meiji-restauraation toteuttaneisiin lääneihin ja liikkeisiin, mikä jätti niitä vastustaneet ja neutraaleina pysyneet toimijat vähälle huomiolle. Myös valtion vallan liioittelemisen, poliittisten liikkeiden kehitysten pelkistäminen, sekä keisarin ja hovin esittäminen passiivisina välineinä päätyivät kritiikin kohteiksi.⁷⁵ Keisarin ja hovin tutkimus pysyi kuitenkin pitkään tabuna toisen maailmansodan jälkeen. Vasta sodanaikaisen keisari Hirohiton kuoleman jälkeen vuonna

1989 ilmapiiri alkoi muuttua jälleen suotuisammaksi keisarijärjestelmää koskevalle tutkimukselle⁷⁶. Tämän myötä keisarin ja keisarillisen hovin toimijuus on jälleen noussut esille.

Kritiikin myötä tutkimus alkoi erityisesti 1980-luvulta lähtien keskittymään historiallisen materialismin jättämiin tutkimusaukkoihin, ja sen myötä tulkinta Meiji-restauraatiosta tapahtumana, joka loi totalitaristisen Japanin valtion, alkoi heikentyä. Uusi tutkimus, jota Kusumi kutsuu uudeksi poliittiseksi historiaksi⁷⁷ on keskittynyt *bakufun*, keisarillisen hovin, läänien sekä yksittäisten samuraiden toimintaan ja näiden välisiin kiistoihin maan poliittisesta linjasta.⁷⁸

Tämän muutoksen jälkeisinä vuosikymmeninä tutkimuksen jättämiä aukkoja Boshin-sodan vaikutuksista Japanin yhteiskuntaan, arkielämään ja ideologiseen kenttään on myös kritisoitu⁷⁹. Tämä on johtanut uuden sotahistorian näkökulmien⁸⁰ ilmenemiseen myös Japanissa. Esimerkkeinä tästä ovat tutkimukset siviiliväestön suhtautumisesta armeijoiden huollosta aiheutuneeseen taakkaan sekä sodan osapuoliin.⁸¹ Esimerkiksi Junichi Miyama on tutkinut Edon alueen asukkaiden reaktioita sotaan. Hänen tutkimuksensa kuvaa, kuinka ihmiset asettautuivat omien intressiensä mukaan joko uuden hallituksen tai entisen *bakufun* puolelle ja kuinka he näkivät sodan mahdollisuutena parantaa yhteiskunnallista asemaansa sekä tuoda esille turhautumistaan yhteiskunnan epäkohtiin. Tämä tulkinta näkee siviilit itsenäisinä ja aktiivisina toimijoina sodassa, eikä ainoastaan perinteisen tulkinnan mukaisina passiivisina kärsijöinä.⁸²

Kusumin mukaan nykyinen tutkimus sallikin yhä erilaisempia tutkimusaiheita ja lähestymistapoja, mitkä ovat monimuotoistamassa yleiskuvaa *Bakumatsu*-kaudesta. Vaikka tämä vaikeuttaa yleistysten tekoa, Kusumi näkee kehityksen myönteisenä ja lähempänä empiiristä historiankirjoitusta.⁸³

Toisen maailmansodan jälkeen historian uudelleenarviointia tapahtui myös paikallisella tasolla Aizuwakamatsussa. Tanaka kirjoittaa, että sodanjälkeinen taipumus välttää toiseen maailmansotaan liittyviä kysymyksiä sai Aizuwakamatsun luomaan etäisyyttä sen ja Japanin keisarikunnan muiston välille. Täten Aizuwakamatsun tuottamat historianesitykset palasivat Boshin-sodan muistoon, ja se lähti rakentamaan sodanjälkeistä identiteettiään siitä periytyvään vastakkainasetteluun modernin Japanin kansallisvaltion sekä entisen *bakufun* välillä.⁸⁴ Tämä etäisyyden luomisen tarve oli ymmärrettävää. Aizuwakamatsulaiset olivat kuitenkin taistelleet toisen maailmansodan aikana keisarillisen armeijan joukoissa ja todennäköisesti osallistuneet sotarikoksiin⁸⁵. Esimerkiksi kaupungista peräisin oleva 65. jalkaväkirykmentti taisteli Kiinassa Nanjingin valtauksessa vuonna 1937 aina Japanin antautumiseen asti vuonna 1945⁸⁶. Tanaka olettaa, että Aizuwakamatsun paluuta Boshin-sodan muistoon motivoi sen pyrkimys esittää Aizuwakamatsu Japanin keisarikunnan militarismin uhrina, eikä sen tekijänä. Hän myös spekuloi, että kaupunki halusi käyttää Boshin-sodan aikana alueelle aiheutettua tuhoa perusteena korvausvaatimuksille valtiolta.⁸⁷

Boshin-sodan jatkuvat kiistakysymykset

Sisällissodan muistamisesta on jäänyt monia kiistakysymyksiä nykypäivään asti. Yksi näistä koskee sodan osapuolista käytettyjä termejä, mikä on pysynyt esillä toisen maailmansodan aikaisesta historianoppikirjojen muutoksesta huolimatta. Satchō-liiton muodostaman uuden hallituksen mukaisessa historiantulkinnassa Satchō-liiton joukoista käytetään termiä ”hallituksen armeija”⁸⁸, kun taas heitä vastustaneita kutsutaan ”kapinallisiksi”⁸⁹ tai ”keisarin vihollisiksi”⁹⁰. Hävinneelle osapuolelle näiden termien sisältämä oletus, että Satchōn joukkoja vastaan taistelleet olivat keisarin tahtoa vastustaneita maanpettureita, ei ollut ainoastaan epämiellyttävä, vaan myös virheellinen. Esimerkiksi

useat Aizun toimintaa puolustavat teokset niin keisarikunnan aikana kuin sen jälkeenkin korostavat lääninjohdon toimineen lojaaliudesta keisaria kohtaan. Tämän uskollisuuden korostamiseksi etenkin *daimyō* Matsudairan läheinen suhde keisari Meijin edeltäjään, keisari Kōmeihin, tuodaan myös nykypäivänä usein esille.⁹¹ Vastaavasti kuvaukset Satchō-liiton jäsenistä keisarin arvovaltaa omiin tarkoituksiinsa väärinkäyttäneinä juonittelijoina⁹² ilmentää pyrkimyksiä korostaa uutta hallitusta vastustaneiden uskollisuutta keisarille. Boshin-sodan voittaneen osapuolen historiankäsitteeseen pohjautuvien termien tilalle on myös ehdotettu neutraalimpia termejä, kuten ”läntinen armeija” sekä ”itäinen armeija”.⁹³

Kuva 4. Näkymä Aizuwakamatsun kaupunkiin Oda-vuorelta, jonne uuden hallituksen joukot sijoittivat tykistönsä Wakamatsun linnan piirityksen aikana. Kiistanalainen termi ”uuden hallituksen armeija” (新政府軍) on töhrittyä opastekyltissä. Kuva: Ville Sava.

Toinen keskeinen kiistakysymys liittyy hävinneen osapuolen kaatuneiden kohteluun, mikä on myös sidoksissa sodan osapuolista käytettyihin termeihin. Uuden hallituksen näkökulmasta keisarin tahtoa vastustaneiden kapinallisten kaatuneet eivät ansainneet samanlaista kunnioitusta kuin hallituksen armeijan kaatuneet. Täten heidän muistamistaan rajoitettiin sodan jälkeisinä vuosina. Entisen *bakufun* joukkojen kaatuneiden hautamerkkien ei esimerkiksi sallittu kertoa, että minkä puolesta he olivat kaatuneet, mikä poikkesi uuden hallituksen kaatuneiden hautamerkeistä, joissa sallittiin patriotismin ja marttyyriuteen liittyvät ilmaisut. Tämä rajoitus oli voimassa vuoteen 1876 asti, minkä jälkeen hallitus

salli entisen *bakufun* joukkojen kaatuneiden yksityisen muistamisen. Hallitus kuitenkin piti kiinni tulkinnasta, että nämä kaatuneet olivat vastustaneet keisarin tahtoa ja täten sillä ei ollut aikomusta institutionalisoida heidän muistamistaan. Entisen *bakufun* kaatuneita ei muun muassa pyhitetty Yasukunin pääpyhäkköön, jonne Japanin keisarikunnan sodissa kuolleet japanilaiset sotilaat on pyhitetty.⁹⁴ Satoru Tanaka näkee tämän aizulaisten kaatuneiden sulkemisen Yasukunin ulkopuolelle merkkinä siitä, kuinka heidät oli samalla suljettu Japanin kansakunnan ulkopuolelle.

Entisen *bakufun* kaatuneet pyhitettiin lopulta Yasukunin liitännäispyhäkköön Chinreishaan vuonna 1965. Tämä tapahtui kaikkien muiden vuodesta 1853 lähtien sodissa kuolleiden kanssa, joita ei ollut jo pyhitetty Yasukuniin.⁹⁵ Tästä huolimatta erityisesti konservatiiviset piirit Japanissa ovat jatkaneet pyrkimyksiä saada entisen *bakufun* kaatuneet pyhitetyksi myös Yasukunin pääpyhäkköön.⁹⁶ Tämä kuitenkin herättää kysymyksen, että haluavatko esimerkiksi aizuwakamatsulaiset kaatuneitaan pyhitettäväksi sekä ulko- että sisäpolitiikassa kiistanalaiseksi muodostuneeseen Yasukuniin, jossa on pyhitettynä myös toisen maailmansodan aikaisista sotarikoksista tuomittuja henkilöitä⁹⁷.

Lopuksi

Keskustelut Meiji-restauraation ja Boshin-sodan tapahtumista ovat yhä kiistanalaisia. Erityisesti näiden tapahtumien 150-vuotispäivät vuonna 2018 toivat mukanaan uuden aallon teoksia, jotka lähestyivät tapahtumia kriittisestä näkökulmasta asettaen sodan voittaneen osapuolen toimijoita kyseenalaisempaan valoon. Hayakawa myös näkee, että sodan entiset osapuolet eivät vielääkään ymmärrä riittävästi toistensa näkökantoja, eikä heidän välillään ole riittävästi vapaata keskustelua. Hän syyttää erityisesti muita aizuwakamatsulaisia kovapäisyydestä, mikä tekee sovinnon edellyttämän keskinäisen ymmärryksen saavuttamisen vaikeaksi.⁹⁸

Kysymykset Boshin-sodan kiistakysymyksistä, kuten osapuolista käytetyistä termeistä, kaatuneiden kohtelusta sekä Aizuwakamatsun identiteetin suhteesta Japanin kansallisvaltioon ovat kaikki syvemmän tutkimisen arvoisia myös ulkopuolisten perspektiivistä. Historiankirjoituksen kehitys ja syyt sen muutokseen niin kansallisella kuin paikallisella tasolla ovat myös huomionarvoisia näkökulmia. Kusumia jälleen toistaen, vaikka ongelmien ja tulkintojen monimuotoisuus tekee yksinkertaistusten tekemisen Boshin-sodasta ja Meiji-restauraatiosta vaikeaksi, se tekee tästä aiheesta myös entistä kiehtovamman sekä enemmän huomiota ansaitsevan sisällissotien muistoja käsittelevässä tutkimuksessa.

MAINOS

TÄMÄ ON TARINA, JOTA EI SAA UNOHTAA

MIKKELI - FINLAND
MUISTI.ORG

¹ Japanilainen historiankirjoitus yleensä käyttää kuukalenterin päivämääriä kuvatessaan tapahtumia, jotka edeltävät vuoden 1873 kalenteri uudistusta, jolloin gregoriaaninen kalenteri otettiin käyttöön. Tässä tekstissä päivämäärät on yhdenmukaistettu gregoriaanisen kalenterin mukaiseksi.

² Shinya Kusumi, ”Meijishi Kenkyū – Bakumatsu wo Chūshin ni,” teoksessa *Meijishi Kenkyū no Saijūsen*, toim. Kazuyuki Kobayashi (Tokio, Chikuma Shobō, 2020), 15.

³ Suguru Sasaki, *Boshin Sensō: Haisha no Meiji Ishin*, (Tokio, Chūkō Shinsho, 37. Painos, 2021, 1. painos 1977), 13–15; 20–21.

⁴ Sasaki, *Boshin Sensō*: 10.

⁵ Hironaka Hayakawa ja Tadahisa Yamamoto. *Boshin Meiji 150-nen. Aizujin to Chōshūjin kaku kariki*. (Tokio, Laputa, 2018), 53.

⁶ Vaikka länsimaalaisten suurvaltojen edustajat olivat sopineet keskenään, että he eivät puuttuisi Boshin-sotaan, Ranska oli aseistanut ja kouluttanut *bakufun* joukkoja, kun taas Iso-Britanniassa oli yhteyksiä Satchō-liittoon. (Sasaki, *Boshin Sensō*, 28: 35; 46.) Sota myös toimi länsimaalaisen sotilasteknologian ja -opin testikenttänä Japanille (Michio Asakawa. ”Boshin Sensō-ki ni okeru Rikugun no gunbi to senpō.” teoksessa *Boshin Sensō Shin Shiten Shita. Gunji • Minshū*, toim. Tetsuzō Nagura, Tōru Hōya ja Hiroshi Hakoishi [Tokio, Yoshikawa Kobunkan. 2018], 25–26.)

⁷ Sasaki, *Boshin Sensō*, 23–25; 28.

⁸ Sasaki, *Boshin Sensō*, 26–27.

⁹ Nykyinen Tokio

¹⁰ Sasaki, *Boshin Sensō*, 46–48; 50–56.

¹¹ Käännös termistä 公爵

¹² Romulus Hillsborough, *Samurai Revolution: The Dawn of Modern Japan Seen through the Eyes of the Shogun's Last Samurai*, (Tuttle Publishing, 1. painos, 2014), 444; 577.

¹³ Sasaki, *Boshin Sensō*, 57; 59.

¹⁴ Ishin Furusato Kan, Kagoshima. *Tokugawa shōgun-ke he no Ichizuna Chūkin no Higeiki, Aizu-ban*. Näytelmä. (15.3.2020).

¹⁵ Matsudaira Katamori oli Aizun 9. *daimyō*. Hänet adoptoitiin läänin hallintoneeseen Aizu Matsudaira sukuun Miton läänin Tokugawa suvusta. Tämä teki hänestä *shinpan daimyōn*, eli lääninherran, joka oli suoraan sukua Tokugawoille. Tämä läheinen suhde myös osalleen selittää Matsudairan asettautumista Tokugawojen puolelle. (Kimura et al, *Aizu no Bakumatsu-Ishin*. 3.)

¹⁶ Sachihiko Kimura et al, *Aizu no Bakumatsu-Ishin: Kyōto Shugoshoku kara Aizu Sensō*. (Aizuwakamatsu, Aizuwakamatsun kaupungin koulutuslautakunta, Viides painos 2021), 38–40; 42.

¹⁷ Kimura et al, *Aizu no Bakumatsu-Ishin*. 42; 44–45.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Vapaa käännös termistä 奥羽越列藩同盟.

²⁰ Kimura et al, *Aizu no Bakumatsu-Ishin*. 40; 44.

²¹ Sasaki. *Boshin Sensō*: 71.

²² Vapaa käännös termille 京都守護職, kirjaimellisempi vaihtoehtoinen käännös olisi ”Kioton suojelija”.

²³ Kimura et al, *Aizu no Bakumatsu-Ishin*. 22; 30

²⁴ Kyoshi Haraguchi, *Boshin Sensō*. (Tokio, Hanawa Shobō. Kolmas painos, 1973, Ensimmäinen painos 1963), 226.

²⁵ Shinichiro Kurihara. ”Gunji Dōmeitoshite no Ōetsu Reppan Dōmei.” teoksessa *Boshin Sensō Shin Shiten Ue. Sekai • Seiji*, toim. Tetsuzō Nagura, Tōru Hōya ja Hiroshi Hakoishi (Tokio, Yoshikawa Kobunkan. 2018), 108–107; 126.

²⁶ Sasaki, *Boshin Sensō*. 134–135; 140–141.

²⁷ Haraguchi, *Boshin Sensō*. 235–236.

²⁸ Sasaki, *Boshin Sensō*. 146.

²⁹ Sasaki, *Boshin Sensō*. 159–160.

³⁰ Wright, Diana. ”Female Combatants and Japan’s Meiji Restoration: the case of Aizu.” *War in History* 8, 4, (2001), 401–402, <https://doi.org/10.1191/096834401680666445>.

³¹ Kimura et al, *Aizu no Bakumatsu-Ishin*. 41.

³² Sasaki, *Boshin Sensō*. 155–156.

³³ Sasaki, *Boshin Sensō*. 198–208.

³⁴ Yusaku Matsusawa ”Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu.” teoksessa *Boshin Sensō Shin Shiten Ue. Sekai • Seiji*, toim. Tetsuzō Nagura, Tōru Hōya ja Hiroshi Hakoishi (Tokio, Yoshikawa Kobunkan. 2018) 165.

³⁵ Vapaa käännös termistä 太政官正院歴史課

³⁶ Christopher Hill. ”How to Write a Second Restoration: The Political Novel and Meiji Historiography.” *The Journal of Japanese Studies* 33, 2 (Kesä 2007), 340, <https://www.jstor.org/stable/25064723>.

³⁷ Matsusawa, *Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu*. 166.

³⁸ Tästä tapahtumasta käytetään termiä *taisei hokan* 大政奉還

³⁹ Vapaa käännös termistä 復古記

⁴⁰ Matsusawa, *Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu*. 166.

⁴¹ Matsusawa, *Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu*. 167.

⁴² Vapaa käännös termistä 修史局

⁴³ Matsusawa, *Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu*. 167.

⁴⁴ Vapaa käännös termistä 修史館

- 45 Matsusawa, Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu. 167–169.
- 46 Matsusawa, Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu. 167–169: 172–173.
- 47 Vapaa käännös termistä 内閣臨時修史局
- 48 Matsusawa, Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu. 170–172.
- 49 Matsusawa, Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu. 172–173.
- 50 Matsusawa, Boshin Sensō no Rekishi Jojutsu. 173–174; 179–180.
- 51 Toinen merkittävä esimerkki on aikaisemmin mainittu *bakufun* korkea-arvoinen virkamies Katsu Kaishū, joka jo 1870-luvulla toimi uudessa hallituksessa laivastoministerinä. Katsun ohella moni entinen *bakufun* edustaja integroitiin laivaston hallintoon. Kts. J. Charles Schencking, *Making Waves: Politics, Propaganda, and the Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868–1922* (Stanford University Press, 2005), 17–20.
- 52 D. Colin Jaundrill, “Toba-Fushimi Revisited: Commemorating the Violence of the Restoration Moment.” *Japanese Studies* 40, 3 (2020), 275. <https://doi.org/10.1080/10371397.2020.1803057>.
- 53 Jaundrill. “Toba-Fushimi Revisited: Commemorating the Violence of the Restoration Moment.”, 275.
- 54 Sasaki, *Boshin Sensō*. 30–;45.
- 55 Hayakawa. *Boshin Meiji 150-nen*, 57.
- 56 Hayakawa. *Boshin Meiji 150-nen*, 49–50; 58–59.
- 57 Hayakawa, *Boshin Meiji 150-nen*, 59–62.
- 58 Satoru Tanaka, *Aizu to iu Shinwa. Futatsu no Sengo wo meguru Shisha no Seijigaku*, (Kioto, Minverva Shobo, 2010). 201–202.
- 59 Michael Wert, *Meiji Restoration Losers. Memory and Tokugawa Supporters in Modern Japan*. (Cambridge, Harvard University Press, 2013). 4.
- 60 Tanaka, *Aizu to iu Shinwa*, 112–117.
- 61 Tanaka, *Aizu to iu Shinwa*, 116–117; Reto Hoffmann, *The Fascist Effect: Japan and Italy, 1915–1952*. (Ithaca, Cornell University Press, 2015), 32–37, <https://doi.org/10.7591/9780801456367>.
- 62 会津藩勤皇精神顕彰会. Vapaa käännös: Aizun läänin uskollisuutta keisarille kunnioittava yhdistys.
- 63 Tanaka, *Aizu to iu Shinwa*, 112–117; Hirakawa, *Boshin Meiji 150-nen*, 62.
- 64 Tanaka, *Aizu to iu Shinwa*, 162.
- 65 Kusumi, ”Meijishi Kenkyū”, 16–17.
- 66 Kusumi, ”Meijishi Kenkyū”, 16–17.
- 67 Kusumi, ”Meijishi Kenkyū”, 16–17.
- 68 Masahiro Tomoda, ”Boshin Sensō Kenkyū no Ronten. Ōetsu Reppan Dōmei wo megutte.” teoksessa *Meijishi Kenkyū no Saizensen*, toim. Kazuyuki Kobayashi (Tokio, Chikuma Shobō, 2020), 43.
- 69 封建的民主主義
- 70 領主段級の独裁
- 71 Haraguchi, *Boshin Sensō*. 42–45; 233.
- 72 Sasaki, *Boshin Sensō*, 10–12.
- 73 Haraguchi, *Boshin Sensō*. 41; 57.
- 74 Tomoda, ”Boshin Sensō Kenkyū no Ronten”, 43.
- 75 Kusumi, ”Meijishi Kenkyū”, 18–19.
- 76 Kusumi, ”Meijishi Kenkyū”, 21–22.
- 77 新たな政治史研究
- 78 Kusumi, ”Meijishi Kenkyū”, 19–20.
- 79 Tetsuzō Nagura, Tōru Hōya ja Hiroshi Hakoishi ”Kankō ni atatte.” teoksessa *Boshun Sensō Shin Shiten Shita. Gunji • Minsbū*, toim. Tetsuzō Nagura, Tōru Hōya ja Hiroshi Hakoishi (Tokio, Yoshikawa Kobunkan. 2018), 3.
- 80 Lintunen ja Kivimäki määrittelevät uuden sotahistorian käsitteen hyvin häilyväksi, mutta toteavat että se yleensä ymmärretään yksilöiden ja ihmisryhmien kokemushistorian nousemisena sotatutkimuksen keskipisteeseen. Kts. Tiina Lintunen ja Ville Kivimäki. ”Sota sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä. Toinen maailmansota ja uusi sotahistoria suomalaisissa väitöskirjatutkimuksissa.” *Historiallinen aikakauskirja*. 16,4 (2018), 381. <https://journal.fi/haik/article/view/140558>.
- 81 Nagura et al., ”Kankō ni atatte.” 5–6.
- 82 Junichi Miyama, ”Edo Shūhen Chiiki ni okeru Naisen to Minshū.” teoksessa *Boshun Sensō Shin Shiten Shita. Gunji • Minsbū*, toim. Tetsuzō Nagura, Tōru Hōya ja Hiroshi Hakoishi (Tokio, Yoshikawa Kobunkan. 2018), 110; 126–127.
- 83 Kusumi, ”Meijishi Kenkyū”, 32–33; 21.
- 84 Tanaka, *Aizu to iu Shinwa*, 162; 164–165.
- 85 “Sensō kataranakatta [Kagai] Jijitsu (Fukushima Kenpō no Hanseiki) /Fukushima.”Asahi Shimbun, (Aamupainos, 5.7.1997).
- 86 Hiroshi Akagi et al, *Aizu Taisei kara Sensō he: Senji shita no Shimin Seikatsu* (Aizuwakamatsu, Aizuwakamatsun kaupungin koulutuslautakunta, 2017), 68–69.
- 87 Tanaka, *Aizu to iu Shinwa*, 162–163.
- 88 官軍

⁸⁹ 賊軍

⁹⁰ 朝敵

⁹¹ Hayakawa, *Boshin Meiji 150-nen*, 62; 90–91.

⁹² Esim. Kimura et al, *Aizu no Bakumatsu-Ishin*. 46.

⁹³ Hayakawa, *Boshin Meiji 150-nen*, 62, ii.

⁹⁴ Hiraku Shimoda, *Lost and Found. Recovering Regional Identity in Imperial Japan*. (Cambridge, Brill, 2014), 85–89, <https://doi.org/10.2307/j.ctt1x07wtm>.

⁹⁵ Shimoda, *Lost and Found*, 92–93.

⁹⁶ ”Yasukuni ni Meiji Ishin no ”Zokugun” Goushi wo Kamei, Ishihara-shira Yousei”, *Nihon Keizai Shimbun*, 12.10.2016. https://www.nikkei.com/article/DGXLASDE12H0K_S6A011C1PP8000/ [Tarkistettu 28.3.2024]

⁹⁷ Kei Koga, “The Yasukuni question: histories, logics, and Japan-South Korea relations.” *The Pacific Review*. 29, 3 (2016), 338–342, <https://doi.org/10.1080/09512748.2015.1022583>.

⁹⁸ Hayakawa, *Boshin Meiji 150-nen*, ii–iii; 51–52.